

Actieve ouders *Wat moet de stad doen?*

notitie bij de raadsvoordracht Ouderbetrokkenheid in het onderwijs

Gemeente Amsterdam
Dienst Maatschappelijke Ontwikkeling
2 maart 2011

Samenvatting 3

- 1. Inleiding 5**
- 2. Ouders in de school 7**
- 3. De wegblijvende ouders 11**
- 4. De rol van de centrale stad 12**
 - 4.1 Partnerschap bevorderen 13**
 - 4.2 Ouders verbinden 13**
 - 4.3 Ouders informeren 14**
 - 4.4 Bestaande gemeentelijke voorzieningen benutten 14**
- 5. Acties 17**

bijlage 1 **Samenvatting verslaglegging pilot Huisbezoeken 2006/07 19**

bijlage 2 **Oudertevredenheid in Vensters voor Verantwoording 21**

bijlage 3 **VVE kwaliteitsaspect 5: ouders 22**

bijlage 4 **Open Data 23**

Samenvatting

Vanuit onze visie op opgroeien en opvoeden verwachten wij van alle ouders en opvoeders dat zij zich verantwoordelijk gedragen ten aanzien van de opvoeding en ontwikkeling van hun kinderen en dat zij daarop aanspreekbaar zijn. Voor onze stad betekent dit dat we het belangrijk vinden om risico's vroeg te signaleren en daar, samen met ouders, naar te handelen. En te investeren in een positief opvoedklimaat en 'pedagogische civil societies' (samenwerkende gemeenschappen) rond het grootbrengen van kinderen.

In het verlengde daarvan hebben wij een gewijzigde positie ingenomen ten aanzien van ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Wij willen meer aandacht voor ouders in de rol van educatieve partner en voor de onderlinge samenwerking van ouders in eigen verbanden. Wij zijn minder vrijblijvend ten aanzien van ouders die niet op de school verschijnen en hun kinderen thuis geen pedagogisch klimaat bieden. Deze herijking spoort met de recent verwoorde visie van de Onderwijsraad op ouderbetrokkenheid en met het in het regeerakkoord voorgestelde dwingende kader voor ouders van jonge kinderen met taalachterstand om deel te nemen aan VVE. Zo willen we dat migrantenouders mede verantwoordelijkheid nemen voor de taalontwikkeling van hun kinderen en bij risico's op taalachterstand gebruik maken van de voorschool.

Hieronder, in de vorm van een set vragen, onze verwachtingen ten aanzien van de school en de ouders.

<p>De school en het schoolbestuur <i>Hoe geeft een school gestalte aan educatief partnerschap?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zien directies educatief partnerschap als een kerntaak? schuiven ze de verantwoordelijkheid niet af, bijvoorbeeld op oudercontact-functionarissen? - Houdt de school hardnekkig vol bij het benaderen en betrekken van ouders, óók bij ouders die moeilijk tot participatie te bewegen zijn? - Vinden ouders gehoor als zij met klachten komen, lopen ze niet 'tegen een muur' op? - Gaan leerkrachten op ouderbezoek? Hoe is dat ouderbezoek ingebed in de werkwijze van de school? - Hebben leerkrachten in groep 7 en 8 voldoende tijd voor ouders en voldoende zicht op het vervolgonderwijs? - Zijn er ouderkamers? - Zijn er oudercontact-functionarissen? Zijn die via het stadsdeel of door de school aangesteld? Spreken zij de taal van de ouders? - Wordt er een oudercontract gehanteerd? - Hebben de schoolsites aparte ouderportals? Welke gegevens worden daarop vermeld? - Worden ouders gestimuleerd om als contactouder of moderator van een netwerk op te treden? - Gaan klasmentoren op ouderbezoek? - Wordt er aandacht besteed aan zaken die voor ouders lastig zijn, zoals profiel- en pakketkeuze en de overgang van VMBO naar MBO? - Profileert de school zich zodanig dat ouders en leerlingen weten waar zij voor kiezen? 	<p>De ouders <i>Wat verwachten wij op zijn minst van ouders?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgen ouders voor een omgeving waarin het kind veilig en gezond opgroeit? - Besteden zij tijd aan hun kinderen in het verlengde van de (voor)schoolactiviteiten? Lezen zij voor? Communiceren zij met hun kinderen? - Tonen ouders belangstelling voor de schoolprestaties en de talenten van hun kind? Komen zij naar tien-minutengesprekken, ouderavonden, rapport-avonden? Nemen zij kennis van de informatie van de school? - Houden ouders zich aan de Leerplichtwet? - Zijn ouders aanspreekbaar op het gedrag van hun kind in en om de school? - Informeren ouders de school als het kind problemen heeft? Zoeken zij externe hulp bij leer- of opgroei-problemen? <p>De ouders <i>Wat verwachten wij bovendien bij een voldoende groot aantal ouders?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er genoeg ouders die vrijwillig een bijdrage leveren bij sportactiviteiten, in de bibliotheek, bij het suikerfeest? - Zijn er ouders die andere ouders helpen en vertegenwoordigen als contact-ouder, in de ouderraad, in de medezeggenschapsraad? - Zijn er genoeg ouders die het schoolteam scherp houden op de prestaties van en de sfeer in de school?
---	--

Educatief partnerschap vergt een bepaalde attitude bij twee partijen: de rol van ouders in de school is een zaak van de ouders en de school. Maar de stad kan daarbij faciliteren en voorwaarden scheppen. Met als doel een positief opgroei- en opvoedklimaat voor de kinderen en jongeren in Amsterdam. Voor de gemeente is het de uitdaging om dat licht, sober en doelmatig te doen, het niet teveel institutioneel op te tuigen en aan te sluiten bij wat ouders zelf regelen en doen.

Wij kiezen vier prioriteiten:

1. Partnerschap bevorderen;
2. Ouders verbinden;
3. Ouders informeren;
4. Versterking van positie en rol van ouders bij bestaande stedelijke voorzieningen.

1. Partnerschap bevorderen

- *Ouders-als-partners-in-de-school* is niet langer een vrijblijvende zaak en beperkt zich niet tot de ouders die daar toevallig zin in hebben. De school bewerkstelligt een actieve ouderrol met 'outreach' waar dat nodig is en met middelen als oudercontracten, ouderbezoek, ouderportals, profilering van scholen (zie schema). Wij hanteren geen uniform sjabloon en de uitwerking is altijd aan de scholen, maar wel peilen wij van jaar tot jaar de vooruitgang, onder andere in de vorm van een ouderconferentie.

2. Ouders verbinden

- Zelfstandig werkende oudernetwerken worden in de startfase gefaciliteerd. Dat gebeurt tijdelijk en 'vederlicht' d.w.z. zonder een omvangrijke externe structuur die tussen de school en de ouders kan komen te staan. Ook ouderinitiatieven die gemengde scholen bevorderen worden op die wijze gefaciliteerd.

3. Ouders informeren

- Het verzamelen, stroomlijnen en begrijpelijk uitserveren van openbare informatie over de scholen en het onderwijs in Amsterdam heeft en houdt onze volle aandacht.
- Wij onderzoeken nieuwe gebruikstoepassingen en presentatiemiddelen van openbare informatie over het onderwijs.

4. Versterking van de positie en rol van ouders bij bestaande stedelijke voorzieningen

- Wij besteden speciale aandacht aan (non-)participatie van ouders bij de inzet van het hele stedelijk arsenaal aan voorzieningen en programma's op het terrein van sociaal-economische achterstand en opvoedondersteuning (bijvoorbeeld VVE, Hart en Ziel). In het bijzonder bevorderen wij dat Ouder- en Kindcentra en scholen in elkaars verlengde werken bij zaken als (voor)schoolkeuze, opvoedspreekuren, 'outreach'. Ook onderzoeken wij bij de voorschool hoe we ouders met meer drang en dwang kunnen betrekken.
- Wij willen meer focus aanbrengen in de ondersteuning van ouders en kiezen daarbij voor een nieuwe, zakelijke relatie met de Onderwijsconsumentenorganisatie OCO. De eigen kracht en eigen verantwoordelijkheid van ouders staan daarbij centraal. Wij stappen over van een subsidierelatie naar gerichte opdrachtverlening. Dit vraagt van de OCO én van de gemeente een omslag naar een andere benadering. Voor de OCO: 'actieve outreach' naar ouders die nu niet of nauwelijks bereikt worden en het zodanig faciliteren van (netwerken) van ouders dat externe steun en bijstand snel overbodig worden. Voor de gemeente: een stevige rol als opdrachtgever.
- Wij onderzoeken in welke gevallen de Ombudsman een rol kan spelen voor ouders van kinderen op Amsterdamse scholen. Dit gebeurt in samenspraak met stadsdelen en besturen.

De lijst van acties treft u aan op pag 17.

1. Inleiding

Van de eerste knuffels voor een pasgeboren baby tot het controleren van het huiswerk van een puber... gedurende de ontwikkeling van een kind is *ouderlijke aandacht* cruciaal. Cruciaal voor wat je je kind toewent (ontplooiing, scholing, levensgeluk, gezondheid) en voor het voorkomen van latere ontwikkelingen die je voor je kind *niet* wilt (werkloosheid, armoede, isolement, frustraties).

Dit is beslist geen nieuw inzicht.

En dus is er in Amsterdam en in andere grote steden al een wereld van voorzieningen en initiatieven, erop gericht om ouders te helpen bij de opvoeding en te betrekken bij de school en het onderwijs. Er is zóveel dat je zelfs verstrikt kunt raken temidden van alle aanbieders van inspraak, informatie, stimulering, advies, zorg, zelforganisatie, belangenbehartiging en bemiddeling.

Al is er veel, en ook al gaat het in Amsterdam met de meeste kinderen behoorlijk goed, er is nog steeds aandacht nodig voor de rol van ouders bij opvoeding, school en onderwijs.

En wel vooral voor ouders die zich afzijdig houden van de school en de activiteiten rond de school. Er zijn in Amsterdam ouders die niet goed weten wat zij van de school mogen verwachten en wat de school van hen verwacht. Het gaat daarbij vaak om migrantenouders die door hun sociaal-economische positie en culturele herkomst moeite hebben om aansluiting op de wereld van de school te vinden. Vaak vormt de taal een barrière. Vaak ook krijgen moeders en dochters beperkingen opgelegd in hun bewegingsvrijheid en hun contacten. Als ouders het laten afweten bij opvoeding en onderwijs, raken de kinderen (verder) op achterstand en wordt de school opgezadeld met extra verzorgende en opvoedkundige taken.

Omgekeerd tonen school en leerkrachten niet altijd voldoende consideratie voor de opvoedingsproblemen tussen twee culturen of voor de andere leefstijl en gezinsverhoudingen in migrantengezinnen.

De ouders die niet of te weinig met de school in aanraking komen, betitelen we voor de duur van deze notitie als *de wegblijvende ouders*. In het besef overigens dat een afwerende cultuur op de school één van de redenen kan zijn voor dat wegblijven.

Het bestaan van zo'n 'doelgroep' is op zichzelf al voldoende reden om de rol van de ouders hoog op de stedelijke agenda te houden. Daar komt bij dat wij, als bestuur, een andere positie hebben ingenomen ten aanzien van het jeugdbeleid. De Amsterdamse nota Preventief Jeugdbeleid 2010-2014 en de daaraan gekoppelde uitvoeringsagenda heeft als hoofdlijnen:

- risico's tijdig taxeren;
- een positief opvoedklimaat voor gewone ouders met gewone kinderen.¹

Daarnaast zoeken wij naar de middelen en methoden voor een 'pedagogische civil society' rond het grootbrengen van kinderen: verbanden die op gemeenschappelijke en vrijwillige basis ontstaan tussen familie, vrienden, buurtgenoten en alle professionals die met kinderen en jongeren werken.

Dit streven wordt op veel niveaus en door veel instanties gedeeld. De Onderwijsraad bracht vorig jaar een advies uit waarin educatief partnerschap centraal staat.² Het huidige kabinet bij monde van minister Van Bijsterveld staat dezelfde benadering voor. De Amsterdamse Adviesraad Diversiteit en Integratie wijst dringend op de rol van de ouders bij het bereiken van kwaliteit en integratie op school.³ Het Nederlands Jeugdinstituut onderzoekt en documenteert de

¹ Nota Preventief Jeugdbeleid 2010-2014. Behalve versterken van vroegsignalering wordt met name ook ingezet op het versterken van een laagdrempelig opvoedklimaat via de OKC's. Daarbinnen gaat het om aansluiten bij de eigen kracht van opvoeders, dichtbij burgers zelf (waar nodig outreachend) en vanuit een aanbod voor 'gewone burgers met gewone opvoedvragen'.

² Ouders als partners; Versterking van relaties met en tussen ouders op school; Onderwijsraad; februari 2010.

³ 'Is er dan geen smid in het land die de sleutel maken kan?'; Adviesraad Diversiteit en Integratie; advies nr 27; november 2010.

uiteenlopende voorbeelden van gedeelde opvoedverantwoordelijkheid. En natuurlijk: ons Programmakkoord 2010-2014 plaatst nadruk op actieve ouderparticipatie.⁴

Het gaat bij deze nieuwe invalshoek niet meer in de eerste plaats om zaken als medezeggenschap, consumentenpositie, belangenbehartiging, deelname aan schooltaken, etc. maar om vragen als:

- hoe bereik je wegblijvende ouders en hoe verbeter je de communicatie tussen de school en migrantenouders?
- hoe kunnen ouders elkaar beter ondersteunen?
- hoe kan educatief partnerschap bijdragen aan de kwaliteit en efficiëntie van het onderwijs?
- kun je, door een goed contact tussen ouders, school en 'jeugdketen', betere condities scheppen voor het vroeg signaleren van leer- en ontwikkelingsachterstanden en gedragsproblematiek?

In deze notitie formuleren wij onze verwachtingen en kiezen wij de prioriteiten van de centrale stad ten aanzien van ouders en opvoeders en hun relatie met de school.

Voor de centrale stad is dit vooral een kwestie van de juiste rol kiezen.

Het zijn de ouders die hun kinderen op moeten voeden en ze moeten ondersteunen bij hun schoolloopbaan. De stad moet die rol niet overnemen, maar wél duidelijk maken dat er iets van je verwacht wordt als je in Amsterdam een opgroeiend kind hebt.

En op strategische momenten faciliteert de stad: vederlicht, tijdelijk en alleen waar nodig; want uiteindelijk moeten ouders en scholen het zelf doen.

In de volgende paragraaf een kleine rondgang langs de contacten tussen ouders en school in de verschillende stadia van de schoolloopbaan van een kind en vanuit de verschillende rollen die ouders innemen. Vervolgens kijken we naar de categorie ouders die weinig of niet participeren. Dan behandelen wij de vier onderwerpen waar wij prioriteit aan geven. Tenslotte de daaruit voortvloeiende acties.

⁴ Amsterdamse Programmakkoord 2010-2014: "Een sterk docentenkorps, een goede schoolleiding en actieve ouderparticipatie zijn belangrijke succesfactoren voor de slagingskansen van scholieren. (...) Initiatieven en activiteiten die leiden tot meer ouderparticipatie worden gestimuleerd."

2. Ouders in de school

Ouders in verschillende rollen tegenover verschillende partijen

Ouders zijn bij alle fasen van de schoolloopbaan van hun kind betrokken bij het onderwijs; zij zijn dat in verschillende rollen en zij steken daar meer of minder tijd en energie in.

De rollen die ouders kunnen spelen in hun contacten met de school:

- opvoeder en verzorger;
- ouder tussen andere ouders;
- deelnemer aan activiteiten van de school;
- vertegenwoordiger in MR of Ouderraad;
- partij in een klacht of geschil.

De partijen die ouders daarbij tegenkomen, zijn natuurlijk vooral aan de school verbonden:

- andere ouders;
- leidsters, leerkrachten, schoolleiding, vakleerkrachten, medewerkers naschoolse opvang, etc;
- oudercontact-medewerkers (echter: niet altijd deel van het schoolteam);
- in het VO: mentor, decaan;
- schoolbestuur.

Daarnaast, in voorkomende gevallen, medewerkers van:

- de jeugdgezondheidszorg en andere voorlichtings- en zorgfuncties (OKC, loket Zorg en Samenleven, zorgbreedte/zorgadviesteams, schoolmaatschappelijk werk, schoolbegeleidingsdienst, programma's als TripleP, Hart en Ziel, Jump-in);
- Bureau Leerplicht+ (leerplichthandhaving, voorkomen uitval);
- aanbieders van opvoedingscursussen, oudercursussen, remedial teaching, huiswerkklassen, etc.

En om hun weg te vinden in dit landschap maken ouders gebruik van:

- elkaar (familierelaties, kinderopvang, naschoolse activiteiten, oudernetwerken inburgeringscursussen);
- de websites en het voorlichtingsmateriaal van de scholen;⁵
- andere websites en voorlichtingsmateriaal (stadsdeel, stad, inspectie, OCW, VOO, OCO, Ouders Online, kennisnet, etc.);⁶
- hulpaanbod van steunfunctie-organisaties (OCO, Forum, ABC, Kenniswerkplaats, etc.).

De belangrijkste thema's voor ouders

De keuze van de eerste school

Bij schoolkeuze (voorschool, primair onderwijs) gaat het voor de meeste ouders om de nabijheid van de school, de sfeer op school en het vertrouwd zijn met de kinderen en ouders die óók naar die school gaan.⁷ Daarnaast kunnen er veel andere overwegingen meespelen.

⁵ Alle scholen hebben een website en een schoolgids. Nog lang niet alle scholen hebben een ouderportal waarop ouders het dossier van hun kind kunnen inzien en waarmee zij (in het VO) aanwezigheid, vrije uren, cijfers, huiswerkagenda etc. kunnen controleren. Voor het basisonderwijs is kort geleden gekozen voor één leerlingvolgsysteem Parnas-Sys met daarin een moduul voor een ouderportal.

⁶ Voor het overzicht over het primair onderwijs is er de website 'Vind een School' door DMO ontwikkeld en beheerd. De site geeft een overzicht van alle scholen en bevat per school links naar de website van de school, naar de gegevens van de Inspectie voor het Onderwijs en naar de scholen van hetzelfde bestuur. Begin april 2011 wordt een vernieuwde versie van 'Vind een School' gelanceerd. Voor het voortgezet onderwijs en het MBO is er een keuzegids. Daarnaast geeft OCW jaarlijks een onderwijsgids PO en een onderwijsgids VO uit. De gids helpt ouders bij de schoolkeuze en bij het contact met de school. Verder informeren de gidsen over schoolvakanties, de examens en rechten en plichten van ouders en leerlingen. Alle ouders met een kind in de leeftijd van 3 jaar ontvangen de onderwijsgids op hun huisadres. De onderwijsgids voor het VO is alleen digitaal beschikbaar. De gids verwijst naar het gratis telefoonnummer voor ouders over onderwijs 0800 5010 (www.50tien.nl).

⁷ Er is veel onderzoek gedaan naar de schoolkeuzemotieven van ouders. In 2004 hebben O+S en MARE een grootschalig onderzoek uitgevoerd naar de schoolkeuzemotieven van Amsterdamse ouders. Schoolkeuzemotieven top 3 voor het basisonderwijs: afstand (in de buurt), samenstelling schoolpopulatie en de sfeer. Schoolkeuzemotieven top 3 voor het voortgezet onderwijs: schooltype (niveau), afstand (binnen het stadsdeel) en de indruk van de open dag.

Het Ouder- en Kindcentrum kan, als opvoedingsondersteuner en instantie waar àlle ouders komen, helpen bij schoolkeuze, al was het maar door ouders te wijzen op tijdige inschrijving voor de voorschool. Deze rol van het OKC vereist afstemming en samenwerking met de scholen. In sommige gevallen houdt het OKC opvoedingssprekuren in de school.

De onderwijsbegeleidingsdienst ABC heeft een spreekuur voor schoolkeuze; er zijn tal van andere platforms die informatie geven.

De schoolloopbaan en de opvoeding en ontwikkeling van het kind

In het basisonderwijs verloopt de communicatie tussen ouders en leerkrachten via dagelijkse contacten, tien-minutengesprekken, ouderavonden, themabijeenkomsten en contacten over toetsafname. De opkomst van ouders verschilt erg per school. Sommige scholen eisen van ouders dat ze ten minste drie maal per jaar op school komen om het rapport van hun kind op te halen. Bijzondere zaken zoals leer- of gedragsproblemen bij een leerling worden meestal het eerst door de leerkracht gesignaleerd en aangekaart met de ouders. Binnen de school wordt dit met een intern begeleider (IB) besproken; deze adviseert over eventueel in te schakelen extra zorg.

Op sommige scholen is er jaarlijks huisbezoek door de leerkracht. In het algemeen is iedereen het er over eens dat huisbezoeken een goed middel zijn om contact met ouders te leggen. Maar er is veel voor nodig om dit een goede plaats te geven in het hele reilen en zeilen van de school.

In het schooljaar 2006/07 heeft DMO een pilot Huisbezoeken georganiseerd op vier basis- en vier VO-scholen (zie bijlage 1 voor een beknopte samenvatting van de verslaglegging daarover).

Er zijn scholen en thema's waarvoor oudernetwerken zijn opgericht.

Opvoeding, ontwikkeling en vroegsignalering van problemen daarin zijn de afgelopen jaren in Amsterdam belangrijke bestuurlijke issues geworden. De stad heeft een visie op opgroeien en opvoeden en investeert actief in een positief opvoedklimaat. Ook vroegsignalering in de klas en door de leerkracht in interactie met ouders heeft daarin een plaats. Een voorbeeld daarvan is de pilot Hart en Ziel.

De keuze voor vervolgonderwijs

Voor ouders is de keuze voor vervolgonderwijs lastiger dan die voor het primair onderwijs.

Citotoets en schooladvies moeten worden geïnterpreteerd. De dagelijkse omgeving levert minder informatie over scholen buiten de buurt. Er zijn meer schooltypen en het onderscheid daartussen spreekt niet vanzelf.⁸

Vooraf op dit moment in de schoolloopbaan wordt van ouders een actieve inzet gevraagd: zij moeten met hun kind naar open dagen, scholengidsen lezen, gesprekken voeren, inschrijven, de eventuele loting volgen, etc.

De leerkrachten in groep 7 en 8 zijn de belangrijkste gesprekspartners van ouders als het gaat om de voorbereiding op voortgezet onderwijs. Het hangt sterk af van de individuele leerkrachten en de school hoe intensief en hoe goed die contactrol wordt vervuld. Juist in dit stadium kunnen er snel communicatieproblemen optreden in het contact met de school. Allochtone ouders klagen regelmatig over het schooladvies.

Feitelijke informatie is gemakkelijk via het web te vinden; wie via Amsterdam.nl zoekt naar uitleg van het stelsel, de kernprocedure en het scholenaanbod, is met drie klikken bij de scholengids voortgezet onderwijs. Die scholengids bestaat ook op papier. Via *vind een school* kun je bij de website van elke VO-school en bij het inspectieoordeel over die school.

Daarnaast zijn er andere informatiesites zoals schoolkeuze-amsterdam, de OCO, Kennisnet, de samenwerkende scholen voor VO, etc. Voor de oplossing van problemen rond plaatsing van een kind is er een telefonisch informatiepunt Kernprocedure. De Stichting Vrije schoolkeuze is een oudernetwerk dat actie voert voor een ruimere schoolkeuze voor Amsterdamse leerlingen.

De schoolloopbaan in het voortgezet onderwijs

Ouders raken hun kinderen een beetje kwijt als zij naar het voortgezet onderwijs gaan: verder weg, minder zicht op wat zij doen, adolescentieperikelen, een andere leefwereld.

⁸ Begin 2011 heeft de GMR van Openbaar Onderwijs aan de Amstel (openbaar onderwijs in Zuid en Centrum) in verband met de lotingsproblematiek in Amsterdam onderzoek gedaan onder de eigen ouders van de leerlingen uit groep 8 naar hun schoolkeuzemotieven voor het VO. Afstand (binnen Centrum en Zuid), veiligheid en de samenstelling van de schoolpopulatie zijn voor deze ouders belangrijke motieven bij hun schoolkeuze.

Ouders raken ook elkaar kwijt, andere ouders wonen niet meer allemaal in de buurt. Over het algemeen hebben ouders in deze levensfase van hun kind wel behoefte aan een klankbord en willen zij wel op de hoogte blijven van de schoolresultaten en de bezigheden van hun kind. Waarschijnlijk verdienen VMBO en de overgang naar het MBO extra aandacht op dit punt. Mariëtte Lusse, die werkt aan een promotieonderzoek hierover: "Het risico op schooluitval is in het VMBO/MBO het grootst, terwijl het tegelijkertijd de plaats is waar oudercontact het lastigst te realiseren is."⁹ Inmiddels zijn via DMO vier pilots ouderbetrokkenheid in het VO/MBO gestart. Via de pilots worden 320 leerlingen/ouders/verzorgers bereikt die intensief contact onderhouden met de mentor op het gebied van studievoortgang, eventueel verzuim- en te laat kom-gedrag van de betreffende leerlingen en van veranderingen die invloed hebben op hun leerprestaties.

Waar op de basisschool veel zaken bij de deur van de klas worden afgedaan, verlopen de ouder-schoolcontacten in het voortgezet onderwijs formeler. De contactpersoon is de klassenmentor die de ouders ziet via een ouderspreekuur, een themabijeenkomst of een afspraak. Die contacten zijn meestal ook gekoppeld aan rapporten, pakket- of profielkeuzes of zich voordoende problemen. De decaan is er vooral om te adviseren over pakketkeuze en vervolgonderwijs. Contacten met ander personeel (docenten, vertrouwenspersoon, veiligheidscoördinator, zorgadviesteam, etc.) verlopen doorgaans via de mentor.

Alle scholen publiceren nieuws en informatie op hun website, soms ook in een apart ouderbulletin. Het is niet uitgezocht, maar de indruk is dat nog maar weinig VO-scholen met een ouderportal werken. Ook is niet duidelijk of er veel oudernetwerken per klas bestaan en hoe die werken. In 2007 startte De VO-raad het project *Vensters voor Verantwoording* met de bedoeling "tussen scholen en belanghebbenden een betekenisvolle dialoog over de kwaliteit van het geboden onderwijs op gang te brengen." Daarmee kunnen VO-scholen onderling vergelijkbaar laten zien hoe ze presteren op twintig relevante indicatoren. Sinds kort doen alle Amsterdamse VO-scholen mee aan de vensters. Eén van de indicatoren is oudertevredenheid, zie bijlage 2.

Participatie in activiteiten en vertegenwoordigende taken

In het basisonderwijs verrichten ouders veel praktisch werk in en rond de school.¹⁰ Sommige scholen gaan daar nog verder in en vragen ouders met specifieke beroepskennis om voor de klas te komen. In het voortgezet onderwijs speelt zulke ouderparticipatie niet meer zo'n grote rol; pubers zijn er ook niet altijd dol op dat hun ouders op school rondlopen. Er moeten altijd ouders worden gevonden die zitting nemen in een (gemeenschappelijke) medezeggenschapsraad, ouderraad of projectcommissie of functioneren als klassenouder, contact-ouder of netwerk-moderator. Voor sommige scholen is het duwen en trekken om voldoende ouders bereid te vinden zulke taken te verrichten.

Klachten en geschillen

Als klachten over of geschillen met de school niet meer kunnen worden afgedaan met de leerkracht of mentor, staan er meerdere mogelijkheden open voor bijstand en bemiddeling: de ouderraad of de MR, de klachtencommissie die elke school heeft en de achterliggende landelijke klachtencommissie. Voor zaken als pesten en seksuele intimidatie zijn er vertrouwensinspecteurs. Er zijn ook landelijke en lokale platforms zoals de Vereniging voor Openbaar Onderwijs, Onderwijsklachten.nl en de Onderwijsconsumentenorganisatie OCO. De Amsterdam-site (amsterdam.nl) heeft een aparte pagina voor onderwijsklachten.

Voor klachten en geschillen over gemeentelijke onderwijsgerelateerde voorzieningen (leerplichthandhaving, leerlingenvervoer, museumlessen, schoolzwemmen, verkeerslessen) kan

⁹ Uit een toelichting op het promotieonderzoek (Erasmus Universiteit). Mariëtte Lusse is werkzaam bij de kenniskring 'Opgroeien in de stad' van de Hogeschool Rotterdam. Binnenkort verschijnt een handreiking Oudercontact, gebaseerd op dit onderzoek.

¹⁰ zomaar een lijstje (geplukt uit de site van de 15^e Montessori Maas en Waal): meehelpen in de bibliotheek; begeleiden van kinderen bij excursies, uitstapjes en schoolreis; assistentie bij lezen (midden- en bovenbouw); voorlezen (onderbouw); luizencontrole; hulp bij sportactiviteiten; tuinouders: tuintjes grenzend aan lokalen mooi maken; zwemles groep 4 begeleiden; school en lokaal versieren met o.a. Sinterklaas en Kerst; begeleiden schaakclub, schoolband.

men een beroep doen op de gemeentelijke ombudsman. Merkwaardig genoeg is het niet duidelijk of je, met een kind op een openbare school, bij de ombudsman terecht kunt. Weliswaar is het openbaar onderwijs een verantwoordelijkheid van de gemeente, maar het feitelijke bestuur is via de deelraden overgegaan op openbare rechtspersonen en stichtingen.

3. De wegblijvende ouders

'Ouderbetrokkenheid' heeft de jaren heen een bredere en meer normatieve betekenis gekregen. Naast de vrijwillige contacten en werkzaamheden van ouders met en in de school, gaat het nu ook om een attitude die de samenleving dringend van ouders verwacht.

Het is nog steeds zaak dat voldoende ouders zitting nemen in de medezeggenschapsraad, een bijdrage leveren als vrijwilliger en meewerken aan de identiteit van de school, maar veel aandacht gaat nu uit naar ouders die zelfs het 'minimum commitment' maar moeilijk kunnen opbrengen. Wij verwachten nu dat ouders naar de tien-minutengesprekken op school komen, dat zij naar ouderavonden gaan, aanspreekbaar zijn op het gedrag van hun kind, dat zij voldoende zorgen voor het veilig en gezond opgroeien van hun kind, dat zij thuis dingen doen in het verlengde van de school. Overigens: óók van de mensen in de omgeving van ouders verwachten wij thans meer aandacht en een meer alerte houding, speciaal als er problemen zijn (zoals opvoed- en opgroei problemen, verwaarlozing, ontsporing of huiselijk geweld).

Op elke school zijn wel ouders die slechts met de grootste moeite te bereiken zijn. Zo lang dat er weinig zijn, kan de school dat wel aan met wat extra aandacht en overreding. Er zijn ook scholen die zoveel wegblijvende ouders hebben dat, naast alle andere achterstanden waarmee diezelfde scholen al te maken hebben, dit een serieus probleem is dat veel capaciteit vergt.¹¹

Wil het echt wat worden met de deelname van deze categorie ouders, dan moeten de mensen in en rond het onderwijs er tijd en energie in steken. Soms betekent dat ook: een andere houding tegenover wegblijvende ouders.

En wat moeten scholen en schoolbesturen dan precies doen?

Er is inmiddels een scala aan interventiemethoden, maar waarschijnlijk is de mix van ingezette middelen niet eens zo verschrikkelijk belangrijk, als er maar actief aandacht is: aandacht creëert beweging.

Er zijn wat algemene do's en don't's:

- informatie, wensen en standpunten van ouders volledig serieus nemen;
- actief op niet-participerende ouders afgaan; aansluiten op de dagelijkse problematiek; aandacht voor het gewone opvoeden en opgroeien;
- de focus niet alleen op risicogroepen leggen, voorkomen dat ouders zich als zodanig gestigmatiseerd voelen;
- laten zien dat het normaal is om als ouders met opvoeding bezig te zijn het daar met anderen over te hebben ('it takes a village to raise a child');
- er hardnekkig aan vasthouden dat alle ouders meedoen, ook al zijn het niet de gemakkelijkste mensen waar je achteraan moet.

Zelfstandig functionerende oudernetwerken zijn veelbelovend; ook voor het bereiken van niet-participerende ouders. Weliswaar is het gebruik van mail en internet onder deze groep ouders niet erg intensief (soms zal de telefoon beter werken), maar omdat een oudernetwerk mensen het gevoel kan geven dat ze ergens bijhoren, is het zeer de moeite waard om ouders juist langs die weg deel te laten uitmaken van de 'village to raise a child'.

Een andere, wat formelere manier om ouders aan de school, het onderwijs en het opvoedingsproces te verbinden, is het oudercontract dat tussen de ouders en de school wordt afgesloten.

¹¹ Waar in Amsterdam wonen de meeste wegblijvende ouders en op welke scholen is dit een moeilijk te hanteren probleem? De (ervarings)deskundigen noemen de wijken en scholen in Nieuw West en West met veel Marokkaanse en Turkse migrantengezinnen. Ook in Oost, Noord en Zuidoost zijn scholen waar de ouderbetrokkenheid veel te wensen overlaat. In Zuidoost wordt het aantal eenoudergezinnen wel als een factor genoemd.

Non-participatie onder ouders is niet rechtstreeks in kaart gebracht. Voor ouders van jonge kinderen is het percentage geïndiceerd maar niet ingeschreven op de voorschool waarschijnlijk de beste beschikbare maat. DMO brengt die cijfers op dit moment bijeen op buurniveau.

4. De rol van de centrale stad

Met het programmakkoord *Kiezen voor de stad, 2010-2014* investeren wij in kinderen waar het goed mee gaat terwijl er gelijktijdig extra steun is voor de kinderen die dat nodig hebben. Belangrijke instrumenten die wij daarvoor inzetten zijn de ouder- en kindcentra (OKC's), de VVE en de kwaliteitsverbetering van het onderwijs. En voor dat laatste: een sterk docentencorps, een goede schoolleiding en actieve ouders zijn de succesfactoren voor kwaliteitsverbetering.

Hieronder, in de vorm van een set vragen, onze verwachtingen ten aanzien van de relatie tussen school en ouders:

<p>De school en het schoolbestuur <i>Hoe geeft een school gestalte aan educatief partnerschap?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zien directies educatief partnerschap als een kerntaak? schuiven ze de verantwoordelijkheid niet af, bijvoorbeeld op oudercontact-functionarissen? - Houdt de school hardnekkig vol bij het benaderen en betrekken van ouders, óók bij ouders die moeilijk tot participatie te bewegen zijn? - Vinden ouders gehoor als zij met klachten komen, lopen ze niet 'tegen een muur' op? - Gaan leerkrachten op ouderbezoek? Hoe is dat ouderbezoek ingebed in de werkwijze van de school? - Hebben leerkrachten in groep 7 en 8 voldoende tijd voor ouders en voldoende zicht op het vervolgonderwijs? - Zijn er ouderkamers? - Zijn er oudercontact-functionarissen? Zijn die via het stadsdeel of door de school aangesteld? Spreken zij de taal van de ouders? - Wordt er een oudercontract gehanteerd? - Hebben de schoolsites aparte ouderportals? Welke gegevens worden daarop vermeld? - Worden ouders gestimuleerd om als contactouder of moderator van een netwerk op te treden? - Gaan klasmentoren op ouderbezoek? - Wordt er aandacht besteed aan zaken die voor ouders lastig zijn, zoals profiel- en pakketkeuze en de overgang van VMBO naar MBO? - Profileert de school zich zodanig dat ouders en leerlingen weten waar zij voor kiezen? 	<p>De ouders <i>Wat verwachten wij op zijn minst van ouders?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zorgen ouders voor een omgeving waarin het kind veilig en gezond opgroeit? - Besteden zij tijd aan hun kinderen in het verlengde van de (voor)schoolactiviteiten? Lezen zij voor? Communiceren zij met hun kinderen? - Tonen ouders belangstelling voor de schoolprestaties en de talenten van hun kind? Komen zij naar tien-minutengesprekken, ouderavonden, rapport-avonden? Nemen zij kennis van de informatie van de school? - Houden ouders zich aan de Leerplichtwet? - Zijn ouders aanspreekbaar op het gedrag van hun kind in en om de school? - Informeren ouders de school als het kind problemen heeft? Zoeken zij externe hulp bij leer- of opgroei problemen? <p>De ouders <i>Wat verwachten wij bovendien bij een voldoende groot aantal ouders?</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - Zijn er genoeg ouders die vrijwillig een bijdrage leveren bij sportactiviteiten, in de bibliotheek, bij het suikerfeest? - Zijn er ouders die andere ouders helpen en vertegenwoordigen als contact-ouder, in de ouderraad, in de medezeggenschapsraad? - Zijn er genoeg ouders die het schoolteam scherp houden op de prestaties van en de sfeer in de school?
---	--

Voor de stad is het de kunst om ouderbetrokkenheid effectief te stimuleren, zodanig dat het *alle* ouders (dus ook allochtone ouders) bereikt en alle ouders zich gesteund voelen en gehoord weten. Maar: zonder dat er een heel 'circus' tussen ouders en school in komt te staan waarbij gemeentelijke instellingen, steunfunctie-organisaties en belangenorganisaties de verantwoordelijkheden van ouders, school en schoolbestuur overnemen.

Wij kiezen voor vier prioriteiten waarop ons inziens de centrale stad effectief kan handelen:

- Partnerschap bevorderen;
- Ouders met elkaar verbinden;
- Ouders informeren;
- Versterking van positie en rol van ouders bij bestaande stedelijke voorzieningen.

4.1 Partnerschap bevorderen

Om partnerschap tussen scholen en ouders te stimuleren maken wij gebruik van onze relatie met de schoolbesturen. In de afstemmingskaders en programma's als Jong Amsterdam, KBA en de ondersteuning van VVE is er alle ruimte om de verschillende facetten van dit onderwerp te agenderen, er ambities voor te formuleren en de voortgang ervan te volgen. Dat gebeurt al volop en daar gaan wij hard mee verder.

Van de scholen verwachten wij dat ouderbetrokkenheid niet langer een vrijblijvende zaak is en beperkt blijft tot ouders die daar toevallig zin in hebben. De school gaat dit als een kerntaak opvatten, bewerkstelligt een actieve ouderrol met outreach waar dat nodig is en hanteert middelen als oudercontracten, ouderbezoek, ouderportals en profilering van de school.

Wij leggen geen uniform sjabloon op en de uitwerking is altijd aan de scholen, maar wel willen wij van jaar tot jaar de vooruitgang zien.

De middelen voor een jaarlijkse peiling hebben wij voor een deel al in huis, in de vorm van de jaarlijkse verslaglegging over de doelstellingen van de Lokale Educatieve Agenda (prioriteit 3 Ouders stimuleren om hun kinderen te ondersteunen). Daarnaast kunnen wij een van de bestaande monitors (bijv. de Jeugdmonitor) aanpassen. In de derde plaats willen wij met een jaarlijkse ouderconferentie een forum creëren waar ouders en scholen 'best practices' presenteren en hun successen, mislukkingen, tips, trucs en ambities uitwisselen.

4.2 Ouders verbinden

Technisch gesproken zijn de mogelijkheden voor ouders om onderlinge verbanden aan te gaan onbegrensd. Ouders van kinderen op school kunnen elkaar in elk denkbaar verband vinden, hun mening laten horen, informatie uitwisselen, belangen behartigen.¹²

Wel is het voor de meeste mensen lastig om het voortouw te nemen bij de opzet van een netwerk. Je moet contact-ouder of moderator willen worden; die rol met een zekere neutraliteit spelen; zorgen voor de continuïteit en het beheer van zo'n netwerk; ervan op aan kunnen dat de school je serieus neemt.

Gemeente en schoolbesturen kunnen die drempel wat verlagen.

De meeste ouders stellen het op prijs om toegang te hebben tot een netwerk rond de school van hun kind. Er zullen meer oudernetwerken ontstaan als:

- de drempel om ermee te beginnen wat lager wordt;
- de scholen zulke initiatieven verwelkomen en er adequaat op reageren.

Wij gaan 'voorhoede-ouders' helpen om de technische en sociale belemmeringen te overwinnen als zij een oudernetwerk starten. Oudernetwerken die óók de notoire niet-participerende ouders bereiken. Vooralsnog doen wij dat in de vorm van een pilot voor 'vederlichte empowerment'. Met vederlicht bedoelen wij een projectvorm die zichzelf snel overbodig maakt en uitgaat van de eigen kracht en capaciteit van ouders.

Een bijzondere vorm van een oudernetwerk is het *ouderinitiatief gericht op het realiseren van een gemengde school in de buurt*.¹³ Op beperkte schaal nemen groepen ouders zelf initiatief om

¹² En zo gaat dat ook: met name ouders van kinderen die een speciale positie innemen (zoals ADHD of dyslexie) zoeken elkaar op in oudernetwerken. Wij hebben het nooit precies geïnventariseerd, maar op het internet lijken nog niet veel Amsterdamse oudernetwerken te bestaan. Afgaande op Google zijn het Amsterdams Montessorilyceum en de Stichting Vrije Schoolkeuze het actiefst. De stichting Forum heeft in 2010 geëxperimenteerd met oudergroepen in vijf stadsdelen. Mailgroepen zijn natuurlijk niet zichtbaar vanaf het internet.

¹³ In Amsterdam zijn er op dit moment op acht scholen ouderinitiatieven actief (landelijk zijn er 38 actieve ouderinitiatieven). Onder de juiste condities kan een ouderinitiatief werken: kwaliteit van de school is goed, er is een

scholen te mengen. Wij gaan ook andere ouders die dat willen op weg helpen om van hun buurtschool een gemengde school te maken. In de combinatie van actieve, betrokken ouders en de segregatieaanpak zoals nu in pilots in gang gezet, zien wij kansen voor succesvolle ouderinitiatieven.

4.3 Ouders informeren

Over de *openbare informatie* zegt het Programmakkoord "Om ouders een weloverwogen schoolkeuze te kunnen laten maken voor hun kinderen is het noodzakelijk dat de kwalitatieve doorlichting van scholen openbaar is. Voordat ouders een keuze maken, dienen zij voldoende mogelijkheid te hebben gehad om zich te informeren over de kwaliteit en de pedagogische en levensbeschouwelijke uitgangspunten van verschillende scholen."¹⁴

Schoolbesturen zijn lang terughoudend geweest met het prijsgeven van strategische belangrijke gegevens over de school maar inmiddels staat voor het voortgezet onderwijs Schoolvensters online en is er de *Spiegel Primair Onderwijs*.

Inmiddels, in het verband van Jong Amsterdam, KBA en de Jeugdmonitor, werken wij verder aan het valideren van kwaliteitsindicatoren en aan het verzamelen, verwerken en begrijpelijk presenteren van gegevens.

Hoe kan informatie het beste worden ontsloten, zodanig dat het aantrekkelijk en voor iedereen laagdrempelig is, en zonder dat het tot simplificaties leidt?

Een kleine minderheid van Amsterdamse ouders weet nog geen raad met een computer, maar verder is het duidelijk dat openbare informatie over het schoolsysteem een zaak is voor het internet.¹⁵ Pas in tweede instantie en in meer speciale gevallen kan informatie telefonisch, in de vorm van voorlichting in spreekuren en in ondersteuningsrelaties 'face-to-face' worden overgebracht.

In het kader van deze notitie is e-redacteur Alexander Klöpping geraadpleegd. Hij gaf aan dat de gemeente zich wel het hoofd kan breken over een goede gebruikersinterface, maar dat het handiger is om daarvoor een 'open source-benadering' te hanteren. In zo'n opzet kunnen ict-creatieve mensen experimenteren met de beschikbare gegevens om op die manier nieuwe verbanden en nieuwe visualiseringsmogelijkheden uit te proberen. Inmiddels is DMO in aansluiting op het initiatief *Apps for Amsterdam* een prijsvraag aan het voorbereiden voor nieuwe toepassingen van onderwijsinformatie.¹⁶

4.4 Versterking van positie en rol van ouders bij bestaande stedelijke voorzieningen

In beginsel kan het hele Amsterdamse arsenaal aan voorzieningen en programma's op het terrein van sociaal-economische achterstand bijdragen aan betere participatie van de 'wegblijvende ouders', zij het niet altijd onder die noemer. De jeugdgezondheidszorg, de aanpak van multiprobleemgezinnen, de voorschool, inburgering, armoedebeleid, bestrijding uitval, voortijdig schoolverlaten en wijkaanpak.

Het Ouder- en Kindcentrum

De belangrijkste voorziening in dit verband is het OKC. Voor veel ouders is het OKC een eerste plek waar zij terecht kunnen met vragen over opvoeding en (voor)school. Daarom kan daar een vroegtijdige start van de relatie ouders en school worden bevorderd.

krachtige schoolleider die openstaat voor een actieve rol van ouders bij de school en er is potentie (groei) in de buurt. In de praktijk hebben ouderinitiatieven niet altijd de lange adem die nodig is om de samenstelling van een school duurzaam te veranderen. Tot nu toe hebben vier ouderinitiatieven in Amsterdam met succes een gemengde school opgeleverd. Om makkelijk contact met andere ouders te leggen, is er al een digitaal platform. Ook is er allerlei materiaal beschikbaar voor ouders om andere ouders te werven (beiden via de OCO). Schoolbesturen doen daarnaast (op eigen kosten) steeds vaker een beroep op de ouderambassadeur (een ouder met ervaring met het mengen van scholen) van de Stichting Kleurrijke Scholen. Zij richt zich op het verbeteren van de communicatie tussen school en ouders.

¹⁴ Programmakkoord 2010-2014.

¹⁵ Er is nog een papieren scholengids-VO en een voor het MBO. Onder de gebruikers van de scholengids VO geeft 61% de voorkeur aan een papieren gids. Zou er alleen een webversie zijn, dan zou 12% van de ondervraagde ouders daar geen gebruik van maken. *Evaluatie VO-keuzegids en MBO-gids*; O&S 2010

¹⁶ *Apps for Amsterdam* is een samenwerking tussen EZ, Waag Society en Hack de overheid. Zie ook de bijlage 4.

Maar in het OKC blijkt dat – los van de eerste jaren en de medische zorg – het niet makkelijk is allochtone ouders te bereiken met het cursusaanbod opvoeden en opgroeien. Wij moeten dus het bereik onder die groepen ouders verbeteren. Op dit moment wordt bij DMO bezien of de outreach van het opvoedaanbod d.m.v. een 'OKC-academie' voor professionals kan worden vergroot. Wij willen ook bewerkstelligen dat de Ouder- en Kindcentra en de scholen in elkaars verlengde werken bij onderwerpen als (voor)schoolkeuze en opvoedspreekuren.

De voor- en vroegschoolse educatie

Om de kans op succes in het onderwijs te vergroten is het van belang risico' op taalachterstand vroegtijdig te signaleren en daar, samen met de ouders, maar te handelen. De voorschool is bij uitstek een plek om ouders vroegtijdig te stimuleren en bewust te maken van hun mede verantwoordelijkheid bij de taalontwikkeling van hun kind. Ouderbetrokkenheid is een structureel onderdeel van de werkwijze van de voorschool (zie bijlage 3). Aan ouders wordt nadrukkelijk gevraagd om de gehanteerde methoden thuis voort te zetten. In de praktijk zijn er overigens wel verschillen in de mate waarin leidsters dat bij ouders volhouden.

Van de peuters die voor de voorschool geïndiceerd zijn, wordt een deel niet ingeschreven. Op dit moment wordt bij DMO dat percentage op buurtniveau in kaart gebracht. Het kabinetsbeleid biedt de kans om de druk op deze categorie ouders door middel van drang en dwang te vergroten. Een pilot om daarmee te experimenteren is in voorbereiding. Deze aanpak verbinden we met het vergroten van het bereik van het opvoedaanbod aan allochtone ouders vanuit de OKC's.¹⁷

De Onderwijsconsumentenorganisatie OCO

Geen gemeentelijke voorziening, maar wel gemeentelijk gesubsidieerd is de stedelijke onderwijsconsumentenorganisatie OCO. Eind 2010 is de OCO geëvalueerd. In die evaluatie wordt geconcludeerd dat de organisatie zijn taak binnen het kader van de subsidiebeschikking goed en tot veler waardering heeft vervuld maar dat de huidige brede rol en taakopvatting van de OCO als 'belangenbehartiger' niet meer passen als de stad de nadruk wil leggen op het partnerschap tussen ouders en school en op niet-participerende ouders. In de evaluatie wordt eraan getwijfeld of gemeente en schoolbesturen zulke taken wel moeten uitbesteden; er wordt gesteld dat het vooral de scholen zijn die een open en transparante communicatie met de ouders en leerlingen tot stand moeten brengen. Ten aanzien van de rol van de gemeente wordt geconcludeerd dat er een substantiële subsidie aan een onderwijsconsumentenorganisatie is verstrekt, maar: zonder veel analyse vooraf naar de feitelijke behoefte aan een dergelijke voorziening, zonder veel voorwaarden of afspraken vooraf en zonder veel gemeentelijke aandacht tijdens de rit met als resultaat een eigenstandige en onafhankelijk opererende organisatie met een zelfgekozen missie.

Om meer focus aan te brengen in de ondersteuning van ouders kiezen wij voor een nieuwe, zakelijke relatie met de Onderwijsconsumentenorganisatie OCO. Voor het faciliteren van ouders vinden wij gerichte opdrachtverlening een betere methode dan het verlenen van een meerjarig subsidie aan een onafhankelijk werkende organisatie. Voor de OCO denken we daarbij aan opdrachten voor het ondersteunen van startende oudernetwerken, het faciliteren van ouderinitiatieven om gemengde buurtscholen te bevorderen en het vervullen van een laagdrempelige vraagbaakfunctie in nauwe samenwerking met de OKC's. Wij geven ons er rekenschap van dat dit voor zowel OCO als gemeente een omslag vraagt. Voor de OCO: actieve outreach naar ouders die nu niet of nauwelijks bereikt worden en het zodanig faciliteren van (netwerken) van ouders dat externe steun en bijstand snel overbodig worden. Voor de gemeente: een stevige rol als opdrachtgever.

Taal en ouderbetrokkenheid

Omdat non-participatie vaak samenhangt met taalbeheersing, is inburgering een aanknopingspunt om taal en betrokkenheid met de school gelijktijdig aan te pakken. Dit gebeurt onder de noemer 'Taal en Ouderbetrokkenheid' door taallessen op de school te houden en de thematiek aan school en ouderschap te koppelen. DWI en DMO gaan in samenwerking bezien of en hoe dit programma is aan te passen aan de gewijzigde inburgeringscriteria en de bevindingen van de afgelopen jaren.

¹⁷ Zie het Kwaliteitskader VVE 2010-2014 van 14 december 2010.

Hart en Ziel is een GGD-experiment op vijf scholen, gericht op het vroegtijdig signaleren van sociaal-emotionele problemen bij kinderen en het doorverwijzen naar hulp op maat. Het is opgezet om deel uit te maken van een ruimer aanbod aan preventieve zorg op school. Wat het project, vanuit het oogpunt van educatief partnerschap aantrekkelijk maakt, is dat ouders en leerkracht allebei een deel van de kennis over het kind moeten leveren en zij zich dus allebei, ieder vanuit hun eigen gezichtspunt, moeten bezighouden met de sociaal-emotionele toestand van het kind. Uit de tussentijds opgemaakte stand van zaken blijkt dat de response van ouders lager is dan die van de leerkrachten. Er wordt nu bewust gezocht naar methoden om een intensievere interactie met ouders tot stand te brengen en informatie boven water krijgen.

Kenniswerkplaats 10+ (initiatief van het Nederlands Jeugdinstituut) ontwikkelt, via een pilot op een VO-school in Nieuw West, adviezen over het betrekken van ouders als pedagogische partner bij de school. DMO neemt deel aan het project.

De Ombudsman

Een belangrijke stedelijke voorziening is de Ombudsman. Het evidente voordeel van een gemeentelijke Ombudsman is de signaalfunctie die deze voor de gemeente uitoefent. De Ombudsman heeft aangegeven dat hij het in behandeling nemen van klachten over openbare scholen als een grijs gebied ervaart. De aanbeveling hier is om stapsgewijze en in samenspraak met stadsdelen en bestuursorganen te kijken of en hoe de ombudsman door ouders kan worden ingeschakeld.

Er zijn natuurlijk nog meer gevallen van 'benutting' te geven; wij houden bestaande voorzieningen en programma's in de gaten om te zien of de ouder-en-school-component er goed in wordt toegepast.

5. Acties

Acties die op de hiervoor genoemde prioriteiten worden ondernomen zijn in sommige gevallen al in gang gezet: de uitvoering van prioriteit 3 van de Lokale Educatieve Agenda, ondersteuning van ouderinitiatieven, verbetering openbare informatie, de voorbereiding van een prijsvraag. Voor een deel ook vindt actie plaats binnen lopend beleid van een ander onderwerp; daarin krijgt dan de ouderrol nadere aandacht: OKC's, VVE. Nieuwe voornemens krijgen een eigen opdrachtgever. Bij alle acties geldt dat wij streven naar sobere, lichte, doelmatige en zo mogelijk tijdelijke faciliteiten.

prioriteit	actie	wie/wanneer?	doel
Partnerschap bevorderen	Jaarlijkse ouderconferentie over de kwaliteit van het onderwijs, 'best practices' en vooruitgang op het terrein van educatief partnerschap	DMO/KBA nov 2011	Jaarlijkse verantwoording aan ouders over voortgang en methodes in combinatie met uitwisselen van 'best practices'
	Vier pilots ouderbetrokkenheid in het VO/MBO	DMO schooljaar 2010-2011	Oudercontact en verbeterde relatie ouders - school voor 320 leerlingen/ouders/verzorgers
	Actief gebruik maken van oudercontracten, ouderbezoek, ouderportals, profilering van scholen stimuleren	Schoolbesturen/stadsdelen	Versterken van het partnerschap en de dialoog tussen ouders en school
	Vraagkaart voor ouders: 4 vragen die aan de orde kunnen komen in het intakegesprek ouder-school	OCO, opdracht 2e kwartaal	Steuntje in de rug bij het eerste contact met de school
Ouders verbinden	Zelfstandige oudernetwerken in de startfase faciliteren; tijdelijk en vederlicht. Starten van pilots in elk stadsdeel	OCO opdracht 2e kwartaal 2011	Verlaging van de drempel om met een netwerk te beginnen. Bewerkstelligen dat scholen zulke initiatieven verwelkomen
	Faciliteren van ouderinitiatieven gericht op een gemengde school in de buurt.	OCO opdracht 2e kwartaal 2011	Vorming gemengde scholen bevorderen
	Peilen hoe netwerkvorming zich ontwikkelt	DMO	Bewaken dat deze facilitering effectief is en blijft
Ouders informeren	Brief aan ouders met kinderen in de leeftijd van 1 tot 3 over schoolkeuze	DMO/stadsdelen/OKC's	Alle ouders activeren en stimuleren om zich bewust en tijdig te oriënteren op schoolkeuze
	Verbetering van de openbare informatie-voorziening over het onderwijs oa via OKC's	DMO/KBA/O+S/OKC	Gemakkelijke en goede informatie-voorziening. Minder verwarring bij een veelheid aan informatie
	Laagdrempelige vraagbaakfunctie in samenwerking met OKC's	OCO opdracht 2e kwartaal 2011	Laagdrempelige hulp beschikbaar voor ouders in directe aansluiting met OKC's
	Prijsvraag voor 'open source-toepassingen' uitschrijven (ism EZ)	DMO 2e kwartaal 2011	Nieuwe combinaties van informatie-aanbod Nieuwe vormen van presentatie en verspreiding
	Lancering vernieuwde site 'Vind een school' en start campagne	DMO/stadsdelen april 2011	Gemakkelijke en goede informatie-voorziening voor basisonderwijs en voorschool
Versterking van positie en rol van ouders bij bestaande gemeentelijke voorzieningen	Aansluiting scholen-OKC's optimaliseren	Stadsdelen	Continuïteit in de contacten tussen ouders en OKC resp school
	Pilotaanpak dwang en drang in VVE	Stadsdelen	Vroegtijdige inzet en betrokkenheid ouders bij de taalontwikkeling van hun kind
	Aandacht voor de ouderrol in pilot Hart en Ziel	GGD	Deskundigheid ouders en schoolteam combineren
	De toekomst van het project Taal en Ouderbetrokkenheid onderzoeken	DWI/DMO 2e kwartaal 2011	Inburgering en ouderbetrokkenheid combineren
	Onderzoeken welke rol de Ombudsman kan spelen voor ouders van kinderen op Amsterdamse scholen	Ombudsman/DMO/stadsdelen 2e kwartaal 2011	Signaleringsfunctie Ombudsman benutten

Bijlagen

bijlage 1**Samenvatting verslaglegging pilot Huisbezoeken 2006/07**

Annemiek Veen

Pilot Huisbezoeken (project Capabel) Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut van de Faculteit der Maatschappij- en Gedragswetenschappen, Universiteit van Amsterdam (SCO-rapport nr. 785 – projectnummer 40246).

Samenvatting**Huisbezoeken: basis voor een goed contact met ouders**

Het huisbezoek is één van de vormen die scholen ter beschikking staan om contact te leggen en informatie-uitwisseling tot stand te brengen met ouders. In een pilot, uitgevoerd in het schooljaar 2006-07, is op verzoek van DMO geëxperimenteerd met huisbezoeken op acht scholen voor PO en VO. De pilot is begeleid door project Capabel. De in de pilot opgedane ervaringen met huisbezoeken zijn verzameld, gebundeld en gerapporteerd door SCO-KI.

Aan de pilot is deelgenomen door 11 basisschoolleerkrachten en 13 leerkrachten voortgezet onderwijs. De meeste leerkrachten deden mee aan het onderzoek (de aantallen wisselden op verschillende momenten van informatieverzameling). De leerkrachten die aan het onderzoek meededen zijn het erover eens dat huisbezoeken veel kunnen bijdragen aan het versterken van contact met ouders en kinderen en het bieden van inzicht in de gezinssituatie en de leefwereld. De opgedane informatie biedt de school mogelijkheden om de kinderen beter te begrijpen en te helpen. Leerkrachten merken ook dat ouders die bezocht zijn door de school veel eerder en makkelijker met hen contact opnemen.

Leerkrachten die met weerstand begonnen aan de pilot maken in de projectperiode op basis van hun positieve ervaringen een omslag. Dit werd vooral ervaren op de VO-school die besloot om in het kader van de pilot alle brugklasmentoren te verplichten mee te doen.

Maar er zijn ook knelpunten:

- het huisbezoek kost veel tijd (leerkrachten zijn gemiddeld 1.5 – 2 uur bezig met voorbereiding, uitvoering en verslaglegging en soms nazorg);
- het kost soms moeite om een afspraak te maken: als ouders werken, weerstand bieden of de taal niet spreken;
- leerkrachten kunnen zich onveilig voelen in sommige buurten of gezinnen;
- de verslaglegging vormt vooral voor basisschoolleerkrachten een belemmering.

Van de voorafgaande aan het project Capabel geformuleerde doelen zijn vooral de volgende doelen bereikt of dichterbij gekomen:

- het versterken van het *contact* met de ouders en de leerlingen;
- het verkrijgen van meer *inzicht in de leef- en gezinssituatie* van de leerlingen;
- het *verlagen* van de *drempel* van de school.

Twijfelachtiger is men over de mogelijkheid om huisbezoeken in te zetten in het kader van het *vroegtijdig signaleren van problemen* in de gezinnen. Problemen zijn niet altijd direct merkbaar of zichtbaar binnen de beperkte tijd van het huisbezoek. Als huisbezoeken worden uitgevoerd met het oog op probleemsignalering moet bovendien aan bepaalde randvoorwaarden voldaan zijn, zoals ondersteuning bij signalering (training) en een terugkoppelingsmogelijkheid en verwijsmogelijkheden. Dat neemt niet weg dat de meeste leerkrachten die aan de pilot deelnamen signalering en verwijzing in principe wel als een relevante mogelijke opbrengst zien van huisbezoeken.

Het onderzoek heeft verder geleid tot voorbeeldbeschrijvingen van scholen waar het huisbezoek is ingebed in een breder beleid ten aanzien van de ouders en ingepast in andere activiteiten op het terrein van zorg en ondersteuning in de school.

Om resultaten te bereiken met het huisbezoek moet aan het volgende voldaan zijn:

- er is extra tijd nodig voor huisbezoek in de vorm van taakuren;
- huisbezoek vergt begeleiding vanuit de school/management, dat moet zorgen
- voor inbedding in een breder schoolbeleid op het terrein van ouders en zorg
- en ondersteuning van gezinnen;
- huisbezoek dat wordt ingezet met het oog op inzicht in eventuele problemen van gezinnen en op vroegsignalering vraagt daarbij om:
 - een goede registratiewijze (dossier) en een goede interne zorgstructuur (belangrijke rol voor de IB-er en/of zorgcoördinator);
 - samenwerking met instellingen rondom de school en relatie met ouder- en gezinsondersteunend beleid: (school)maatschappelijk werk, opvoedingsondersteuning/OKC, jeugdzorg en jeugdgezondheidszorg en politie;
 - informatie voor leerkrachten over huisbezoeken en vroegsignalering, bij voorbeeld in de vorm van een training, zodat ze weten waar ze op moeten letten.

bijlage 2**Oudertevredenheid in Vensters voor Verantwoording**

Bij deze tevredenheidstest hoort een voorbeeld-uitnodigingsbrief en een uitgebreid protocol hoe de vragen af te nemen en de uitkomsten te berekenen. Er is een soortgelijke test voor leerlingen.

Vragenlijst tevredenheid ouders

1. Mijn kind zit op het vmbo-b / vmbo-k / vmbo-(g)t / havo / vwo (wanneer van toepassing aangevuld met overige categorieën uit onderwijssoort+leerweg zoals IB, ES, praktijkonderwijs)
2. Mijn kind voelt zich veilig op school.
3. De sfeer op school is prettig.
4. De docenten behandelen mijn kind met respect.
5. Op school gelden duidelijke regels.
6. De school geeft mij nuttige informatie over de vorderingen van mijn kind.
7. Ik word geïnformeerd over dingen die ik als ouder moet weten.
8. De mening van ouders telt mee op deze school.
9. De school biedt het onderwijs dat zij belooft.
10. Ik ben tevreden over het onderwijs zoals de school dat aanbiedt.
11. De school beschikt over goede, vakbekwame docenten.
12. De school maakt leren voor mijn kind aantrekkelijk.
13. De school staat goed bekend.
14. Ik zou andere ouders aanraden deze school voor hun kind te kiezen.
15. Mijn kind wordt goed begeleid door de mentor.
16. De school biedt leerlingen goede hulp bij leer- of gedragsproblemen.
17. De school zorgt voor een goede begeleiding op keuzemomenten (beroepsrichting, sector, leerweg, niveau, profiel).

NB: Over de bewoording van de vragen is lang nagedacht en er mag in de vragen in principe niets worden gewijzigd. Het is echter toegestaan om specifieke termen als “docent” te vervangen door een bij de school of het onderwijs passende term (bijvoorbeeld “leraar”).

bijlage 3**VVE - kwaliteitsaspect 5: ouders¹⁸**

5.1

De ouders zijn voorafgaand aan de plaatsing van hun peuter adequaat geïnformeerd over het beleid en ambitieniveau van de voor- en vroegschool.

5.2

Er is een intake waarbij de ouders bevraagd worden over kenmerken van hun kind, over het gezin en over hun eigen wijze van opvoeden.

5.3

Er wordt rekening gehouden met en ingespeeld op de taal die bij het kind thuis gesproken wordt.

5.4

De ouders zijn betrokken bij de activiteiten in de voor- en vroegschool, zowel individueel als in groepsverband.

5.5

De ouders leren hoe ze pedagogisch met hun kinderen om moeten gaan.

5.6

De ouders worden door de leidsters adequaat en regelmatig geïnformeerd over de ontwikkeling van hun kind, met name als het om zorgpunten gaat.

5.7

De ouders voeren thuis vve-activiteiten uit met hun peuters/ kleuters.

5.8

De leidsters stimuleren de ouders om gebruik te maken van de vve-mediamogelijkheden thuis.

¹⁸ Uit: *De kwaliteit van voor- en vroegschoolse educatie in de gemeente Amsterdam*; Inspectie van het Onderwijs, 2008.

bijlage 4

Open Data

Open source (open data) zijn gegevens die je vrij mag (her)gebruiken en verspreiden, met als voorwaarde dat de originele auteur vermeldt wordt. Deze data kunnen variëren van data uit het bedrijfsleven tot gegevens van (semi-)overheden zoals milieu- en demografische data, data over incidenten, mobiliteit, educatie, connectiviteit, infrastructuur en de planning en het gebruik van (publieke) ruimte.

De data van (semi-)overheden zijn vaak niet publiek toegankelijk, terwijl deze voor burgers en de dienstensector erg nuttig kunnen zijn. Vanuit Amerika is daarom, onderleiding van Peter Corbett en zijn Apps for Democracy, een beweging ontstaan die ervoor strijdt deze data publiek toegankelijk te maken met als doel het ontwikkelen van nieuwe informatievoorzieningen.

Deze beweging heeft er toe geleid dat er nu in 31 landen open data-initiatieven zijn waarvan data.gov (VS) en data.gov.uk (UK) de bekendste zijn.

Om open data op een uniforme wijze aan de eindgebruiker ter beschikking te kunnen stellen zijn op internationaal niveau de volgende principes geformuleerd:

1. alle data waar geen restricties i.v.m. privacy, veiligheid of anderszins op rusten worden ter beschikking gesteld;
2. data worden verzameld bij de bron, dus met de grootst mogelijke detaillering;
3. data worden zo snel mogelijk beschikbaar gesteld om de gebruikswaarde te behouden;
4. data worden beschikbaar gesteld voor een zo breed mogelijke groep mensen, en voor een zo breed mogelijk aantal toepassingen;
5. data worden beschikbaar gesteld in een formaat dat voldoende gestructureerd is om automatische verwerking mogelijk te maken;
6. data worden ter beschikking gesteld aan iedereen;
7. data worden ter beschikking gesteld vrij van restricties door copyright, patenten, merken etc.;
8. er is een contactpersoon beschikbaar om vragen van mensen die data proberen te hergebruiken te beantwoorden.¹⁹

Wat kan open data doen?

Open data vormt een rijke grondstof, maar alleen als je het vrij beschikbaar maakt voor iedereen. Eenmaal beschikbaar biedt het actieve studenten, individuele programmeurs, kunstenaars, lokale ondernemers, burgers, ouders, whizzkids en geniën de mogelijkheid om data te mixen tot nieuwe diensten en verbeterde presentatievormen. Om deze mensen te stimuleren aan de slag te gaan met deze open data heeft Peter Corbett een handleiding²⁰ geschreven om open data door middel van een prijsvraag onder de aandacht te brengen. Op dit moment wordt dit format door *Apps for Amsterdam* gebruikt. *Apps for Amsterdam* is een samenwerking tussen EZ, Waag Society en Hack de overheid, waarbij geprobeerd wordt zo veel mogelijk data openbaar te maken, zodat de burger hiermee aan de slag kan gaan.

Wat zijn de voordelen?

De voordelen zijn meer transparantie, makkelijker vragen beantwoorden, minder WOB -verzoeken, betere service aan burgers, tien keer meer voor veel minder, meer bedrijvigheid, meer zelfredzaamheid, benut de kracht in de samenleving. Om te voorkomen dat privacygevoelige informatie op straat komt te liggen, is het noodzakelijk dat het openbaar maken van datasets zorgvuldig wordt afgewogen en gecontroleerd wordt. (Overheids)instanties zijn om die reden vaak nog terughoudend in het vrijgeven van hun data.

¹⁹ <http://www.appsforamsterdam.nl/wat-is-open-data>

²⁰ <http://www.appsfordemocracy.org/guide-to-creating-your-own-apps-for-democracy/>